

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Bogánacs és Bibe

Amint tudjátok, én a Börzsöny-hegységben lakom, Törpeháza. Törpeháza lakosai sok-sok olyan mesét ismernek, amelyet sehol másutt nem hallani. Elmondok ma nektek egy ilyen törpemesét.

Nagyon régen, réges-régen nemcsak törpék éltek a Börzsöny-hegységben, hanem tündérek is, manók is. A tündéreknek azonban minden ősszel el kellett szállniuk a tél elől a föld déli vidékeire, s minden tavasszal egyre kevesebbnek volt kedve hozzá, hogy visszatérjen. De elégedetlenek voltak az éghajlattal a bozontos, bundás manók is. Nyaranta egyre többen és többen vándoroltak föl északra a nagy meleg elől. Végül már csak egyetlenegy tündér és egyetlenegy manó élt a Börzsöny-hegységben: Bibe és Bogánacs.

Történt egy délután – ősz elején –, hogy Bibe tündér felébredt álmából. A tündérek is, a manók is éjszaka vannak ébren, nappal alszanak. Bibe sűrű bokrok sötétzöld homályában, magas, puha fűben aludt, egy vékonyka napsugár azonban áttűzött a levelek között, megvilágította Bibe szemhéját, s a tündér felébredt. Érezte, hogy elaludni már nem tud, elröppent hát egy csöndes patakhoz, hogy nézegesse magát a víz tükrében. Elnézegette volna magát akár alkonyatig is, de egyszerre csak meghallotta Bogánacs horkolását. Tüstént elhatározta, hogy megkeresi és felébreszti. Bogánacs dühös lesz, ő pedig mulathat rajta. A hús barlangban, ahol Bogánacs aludt, halomszám hevert a gyümölcs: sötétpiros almák,

sárga körték, borveres szőlőfürtök. Bibe egy fürt szőlővel Bogánacs fölé lebbent, facsarta a fürtöt, és célozgatva a cseppekkel a manó vaskos, törpe orrát. Persze, hogy dühbe gurult Bogánacs, üvöltözve ugrott patáira, de megpillantotta a rengeteg gyümölcsöt, és tüstént megbékélt az ébrenléttel. Már falta is a sötétpiros almákat, a sárga körtéket, a bíborveres szőlőt. Amikor többet már nem bírt gyomrába gyömöszölni, Bibe azt tanácsolta, hogy lessék meg a törpéket, nagyon jól lehet mulatni rajtuk.

A legelső törpeházikó közelében Bibe felröppent egy fa lombjai közé, Bogánacs meg felugrott egy ágra, onnan lesték kuncogva a házikó tevő-vevő lakóját. Abban a házikóban pedig éppen a legöregebb törpe, Földigszakáll lakott. Azért volt ez a neve, mert szakálla egészen a földig ért. Földigszakáll éppen azzal foglalatzkodott, hogy öt zsák diót cipelt be az éléskamrájába. Kertje termését, egész télre való kedvenc csemegéjét. Bogánacs

oda is súgta Bibének, „szereti a hasát a kisöreg, mint minden törpe”. Bibe ezt súgta: „Nézd, hogy simogatja a szakállát! Milyen büszke arra a kócsra! Jó lenne levágni!” Bogánacs szemében gonosz fény villant: „Én még jobbat tudok: Vele magával vágatni le.” Bibe kinevette Bogánacsot: „Ostoba vagy! Nem látod, milyen hiú? Inkább elpusztul, de nem vágja le.” Bogánacs a lombok között Bibe felé nyújtotta tenyerét: „Fogadjunk, hogy mégis még ma levágja. Ha nem vágja le, akkor holdkeltétől holdnyugtáig szakadatlan bukfenecem és sziklákon.” Bibe belécsapott Bogánacs tenyerébe: „Nem vágja le. Ha levágja, nyakig beleülök a pocsolyába, a békák közé.”

Nem sokkal ezután Földigszakáll bezárta éléskamráját, házikóját, és sétára indult az erdőben. Egyszerre csak jobbról melléje röpített Bibe, balról melléje dobbant Bogánacs. Köszöntek neki illedelmesen: „Jó délutánt, törpe bácsi!” Földigszakáll elcsodálkozott. Amióta az eszét tudta, nem fordult elő, hogy tündér és manó ilyen barátságosan köszöntött volna törpét. Gyanakodva kérdezte: „Mit kívántok?” Bogánacs jámbor képet vágott: „Tanulni szeretnénk, törpe bácsi. Hallottuk, milyen sokat tudsz a növényekről és az állatokról. Kérjük, hogy magyarázgass nekünk.”

Földigszakáll nagyon megörült. Mindaddig csak rosszat tapasztalt manókról, tündérek-ről, s most tüstént abban reménykedett, hogy legalább ezt a kettőt megváltoztathatja. Magyarázgatott hát nekik szíve-

sen és buzgón. Bogáncs pedig egyre újabb és újabb virághoz ugrott, kérdezett róla valamit, és egyre távolabb vezette otthonától Földigszakállt. Egyszer aztán, amikor már több hegyecsken is átcsalta, Bogáncs megállt egy alacsony, villám hasította fatörzs előtt. Izmos karjával szétfeszítette a törzset, és így szólt: „Ebben a fatörzsben egy gyönyörű lepke lakik. Világít a szárnya meg a szeme. Nézd meg, tudós törpe, és oktass minket, mitől világít.” Földigszakáll a fatörzs fölé hajolt, szakállá meg belecsüngött a törzs odvába. Ekkor Bogáncs elengedte a szétfeszített fatörzs két oldalát, azok összecsapódtak, s mint valami csapda, magukba zárták a törpe szakállát. Bogáncs durván hahotázott: „Fogoly vagy, vén béka! Mi pedig most bemászunk a kamrád ablakán, és elvisszük az öt zsák diót!” Már dobogott is, csattogott is a patája: száguldott Földigszakáll házikója felé. Bibe fölötte röpi, és most értette meg, hogy miben bízik Bogáncs. Bogáncs azt hiszi: a törpe falánkabb, mint amennyire hiú. Azt hiszi, lenyiszálja szakállát a bicskájával, hogy utánuk rohanhasson és megmentse a dióját.

Valóban úgy látszott, hogy Bogáncs nyeri meg a fogadást. mert amikor az utolsó hegyet is maguk mögött hagyták, és már a házikó közelében jártak, meghallották Földigszakáll csizmájának szapora kopogását. Néhány pillanat múlva utol is érte őket, és megláthatták, hogy csakugyan lenyiszálta a szakállát. Bogáncs felpillantott a fölötte lebegő Bibére, és diadalmasan elvigyorodott.

A törpék igen jó futók. Ilyen átrohanás négy-öt hegyen meg se kottyán nekik. Igen ám, de Földigszakáll már nagyon öreg törpe volt. Utólérte ugyan őket, de megviselte a szörnyű fáradalom: megingott, megroggyant, elterült a fűben. Onnan nyöszörgött fel hozzájuk:

„Azért futottam... utánatok, hogy ne kelljen ... lopnotok... Úgy láttam... meg akartok változni... Nem kell hát ... rabolnotok... nektek adom a... diót...” Azzal Bogáncs felé nyújtotta éléskamrája kulcsát, és elvezítette az eszméletét.

Bogáncs arcáról eltűnt a diadalmas vigorgás. Keze közé fogta bozontos fejét, és megdöbbenve bámulta Földigszakállt. Aztán hirtelen lehajolt, karjára kapta az öreg törpét, beszaladt vele házikójába, ráfektette az ágyra, vizes kendőt tett a homlokára, és már futott is tovább. Sorra bedörömbölt a törpék házikóiba: „Beteg az öreg törpe! Gyertek, gyógyítsátok meg!”

A mese csak annyit mond. hogy Földigszakáll tizennégy napig volt életveszélyben. De könnyen kitalálhatjuk azt is, mi volt a betegsége. Tüdőgyulladás. A törpenépség azonban akkor is jól ismerte a fűvek, fák gyógyító erejét, Bogáncs pedig éjjel-nappal ott gubbasztott a földön Földigszakáll ágya mellett. Itatta vele a gyógynövények főzetét, és aggodalmas szemmel leste, mit kíván.

Egy este, amikor feljött a Hold, megkocogtatta valaki a házikó ablakát. Bogáncs kiment, és körülszemlélődött. Bibe röppent oda hozzá, és így szólt: „Gyere már innen!” Bogáncs csodálkozva nézett rá: „Nem mehetek. Beteg.” Más-

nap este Bibe újból kihívta Bogáncsot: „Tudod-e, hogy már fázom? Hidegek az éjszakák. Gyerünk délre, és ne is jöjjünk vissza többé. Délen narancs is van, meg füge. Gyere!” De Bogáncs nem ment. Harmadnap így szólt Bibe: „Most indulok. Ha meggyógyul, elkerget, engem nem találsz többé, és egyedül leszel. Gyere!” Bogáncs csöndesen felelt: „Ma reggel azt mondta: Nem bánja, hogy beteg lett. Mert ha nem futott volna utánunk, én még mindig rossz volnék.” Bibe ekkor hirtelen hátat fordított Bogáncsnak, felsuhant a levegőbe és elszállt dél felé. Így hagyta el a Börzsöny-hegységet az utolsó tündér.

Akkoriban a törpék háromszáz-négy száz esztendeig is éltek, a manók még tovább. Bár öreg volt Földigszakáll, még kerek száz esztendeig élt, és ott élt vele Bogáncs is a törpeházikóban. Úgy éltek együtt, mint apa és fia. Bogáncs nagyon örült azon a napon, amelyen nevelőapjának szakállá ismét a földig ért. De amúgy is szinte folytonosan örvendeztek: Bogáncs annak, hogy tanul, Földigszakáll pedig annak, hogy tanít...

Amikor aztán egy reggelen Földigszakáll nem ébredt föl többé, a törpék arra kérték Bogáncsot, hogy maradjon továbbra is köztük. Lakjék ezután is Földigszakáll házikójában. De Bogáncs úgy érezte, hogy örökösen csak búslakodnék, ha a Börzsönyben maradna. Hiszen ott minden Földigszakállra és elmúlt boldog életükre emlékeztetné. Még aznap este elbúcsúzott hát a törpéktől, és útnak indult észak felé. A törpék mozdulatlanul álltak a holdfényben, és szomorúan néztek a távolodó Bogáncs után. A fiatalabbak meg is könnyezték. Így hagyta el a Börzsöny-hegységet az utolsó manó.